

Deze krijgsgevangenen werden enige tijd later, toen het vliegveld bij Tavoi voltooid was, noordwaarts gevoerd naar Thanbyuzayat (ca. 60 km ten zuiden van Moelmein): een plaats aan de spoorweg van Ye naar Rangoon, die het eindpunt moest worden van de nieuwe lijn welke het spoorwegnet van Thailand aansluiting moest geven op dat van Birma; die nieuwe lijn zou grotendeels op Thais grondgebied komen te liggen maar wij willen haar 'de Birma-spoorweg' blijven noemen.

Voordat de krijgsgevangenen van Thanbyuzayat uit aan het werk werden gezet, kregen zij eerst een toespraak aan te horen van de commandant der krijgsgevangenenkampen in Birma, een Japanse kolonel, die, aldus een korporaal van het Knil, begon met de woorden: '*I am very sorry you are prisoners of war.*'

'Hij noemde ons rebellen en uitvaagsel van de maatschappij, daar wij op Sumatra hadden doorgevochten, terwijl onze hoofdmacht op Java gecapituleerd had. Na lange tijd gesproken te hebben eindigde hij zijn speech met wat de grofste leugen was: '*The most brilliant civilisation in the world is the Imperial Japanese Army.*''¹

★

De aanleg van de Birma-spoorweg was al vóór de Tweede Wereldoorlog overwogen door een Britse en een Franse maatschappij die er beide plannen voor hadden uitgewerkt. Het Grote Hoofdkwartier in Tokio besloot op 20 juni '42 tot de uitvoering van het Franse plan – op dat besluit vooruitlopend, had generaal Teraoetsji toen al bevel gegeven om de nodige inheemse werkkrachten, *romoesja*'s, te recruteren, aan wie grote groepen krijgsgevangenen zouden worden toegevoegd. Aan de Thaise kant begon het werk op 24 juni: een groep Britse en Australische krijgsgevangenen, per trein uit Singapore aangevoerd, maakte toen in Non-Pladuk (zie kaart XVII) een aanvang met het bouwen van werkplaatsen en magazijnen welke voor de Birma-spoorweg nodig waren, als deze eenmaal voltooid was. Definitieve orders om de aanleg ter hand te nemen kwamen in augustus uit Tokio binnen en daarin werd een termijn gesteld van veertien maanden: de nieuwe spoorweg moest dus in oktober '43 af zijn.

Die spoorweg zou een lengte krijgen van 415 kilometer; het hoogste

¹ N. Claessen, aangehaald in a.v., p. 106.